

22

מסדר החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות חורגית
ג ל ו ו נ ו ת ל ע ו ו ן ג פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ - שנת העשרים ושתיים

ו י ש ל ה (תשכ"ג)

ל"ג י' - י"ג
תפלת יעקב

א. שאלות כלליות:

- 1. הסבר את מבנה התפילה
- 2. השווה את הבטחות ה' שנחננו ליעקב להלכות התבטחות האלה בתפילתנו

דברי ה' אל יעקב
בצאתו מבית אביו כ"ה י"ד-ט"ו
והיה זרעך כעפר הארץ
והנה אנכי עמך

מזכרת הבטחות ה' בתפלת יעקב
ל"ב י"ג
אמרת: היטב איטיב עמך
ושמתי את זרעך כחול היס אשר
לא יספר סרוב

בבית לבן ל"א ג'
שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך
באמיה עמך

ל"ב י'
האומר אלינו שוב לארצך ולמולדתך
ואיטיבה עמך.

- 1) הסבר מה ראה יעקב להזכיר בתפילתו פחילה את התבטחות האבות (ל"א ג')
- 2) התוכל להסביר אחדים מהשנויים שבנה יעקב בהזכירו את דברי ה'?

ב. קטנתי סכל החסדים ומכל האמת אשר בשית אח עבדך
רש"י ו"ה קטנתי מכל החסדים

במעמד זכירתי ע"י החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא ששחבתתני בתלכתי בחטא ויגרם לי להסטר ביד עשו.

ומכל האמת: אמיתת דברך, ששמרת לי כל התבטחות שהבטחתני

ר"ק: איבני שואל מאתך לפי מעשי, כי ידעתי כי אני קסן ונבזה פשוט עמי כל החסדים וכל האמת אשר עשית את עבדך.
ו"החסד" הוא רוב הטוב אשר נתן לי, ו"האמת" - לפי שהבטיחתי ואמר לו (בר' כ"ח):
"הנה אנכי עמך" והוא ברור הוא מקיים דברו הטוב.
אבל מה שאני שואל מאתך, שהסמך לי הבטחתך שאמרת לי "ושמרתני בכל אשר תלך" - ולא לזכותי כי אולי חטאתי לפניך אלא לזכות אבותי אני מתפלל לפניך שהבילגני סיד אתי סיד עשו, שאיבנו שומר לי אחוה, כי עדיין הוא עשו שצומד ברשעו ובשנאתו אותי.

- 1) מה ההבדל בין רש"י ובין הרד"ק בפירושו המלה "קטנתי"?
- שים לב: יש ביניהם הבדל בתפישתם הלשונית של פסוקנו ובעקבות הבדל זה גם הבדל בתפישתם הרעיונית.
הסבר את שני ההבדלים!

- 2) מי משניהם יוכל להסתמך על אחו מן הפסוקים הבאים:
שמואל ב' ז' י"ה-י"ט: מי אנכי... כי הביאותני צד הלום
ותקטן עוד זאת בעיניך...

איוב ב' י"ג: כי גדל חכאב מאד
עזרא ט' ו' ו ואסתננו גדלה עד לשמים
שמואל א' ל"ה ל"ז: כאשר גדלה בפשר היום הזה בעיני
ירמ' ה' י"ז: על כן גדלו ויעשירו
החל' צ"ב ו': מה גדלו מעשיך ה'.

- 3) לשם מה מרסוף רש"י - אחרי פרשו את המושג "קטנתי" את דבריו "לכך אני ירא... ביד עשו".

- 4) האם מסכים ר"ק עם רש"י בפירושו המושגים "חסד" ו"אמת"?

(וישלה תשכ"ג)

ג. קטנתי מכל החסדים.

שד"ל: הרי זו הקדמה לתפלתו כלומר: תרגם יותר מדי הטבת לי, ומה יוסיף עבדך לדבר? ואעפ"כ הנני מוכרח לחזור ולהטריח עליך שתצילני מיד עשו.

או מעטנו הנה אתה הפלאת חסדיך עמי ומה יועיל כל זה אם יבוא עשו ויבני? לכך "הצילני נא".

1) מה הקשי בתפילת יעקב שארתו הוא רוצה ליישב?

2) מה התבדל בין שני פרשיו ביישוב הקשי הנ"ל?

3) האם הוא מסכים בפירוש מלת "קטנתי" עם רש"י או עם הרד"ק?

ד. י"א: קטנתי מכל החסדים ומכל האמת

תרגום אונקלוס: מכל חסדיו ומכל טבון (ומכל הטובות)

מפירשי תרגום אונקלוס תמהין (ואף הרמב"ן כבר תמה) מה יאה אונקלוס לתרגם כך "ומכל האמת", והלא דרכו לתרגם אמת = "קשום". וכן תרגם בשמות ל"ד ו"ה "ורב חסד ואמת" = ומסגי לסעבד טבון וקשום.

א' התוכל לגלות סבת תרגומו התמוה במקומנו? וע' רש"י שם' ל"ד ו' ו"ה ואמת.

ה. ואחא אפרת חטיב אטיב עמך.

אנשלמה אשתרוך: טורשי התורה

הרצון בזה שאמר יעקב: אם שמא יגרוע חמאי לנגדי, יחי רצון שלא יזיק לזרעי שלא חסא ועליו הבטחתני כן.

מהו הקשי או הקשיים שרצה ליישב?

השאלות המסומנות א קשות והמסומנות א' קשות ביותר, יפתור כל אחד לפי הבנתו. שאלות וגם תשובות נא לשלוח לו"ר נחמה ליבוביץ, שכונת קריית-משה, ירושלים

שאלות בטעמי המקרא

העורך: מיכאל פרלמן

א) בר' ל"ב כ"ג ויקם פלילה הוא ויקח את-שתי נשיו ואת-שתי שפחתיו ואת-אחד עשר ילדיו...

בפסוקנו באים בצלע הראשונה שני פעלים: "ויקם - ויקח", המתייחסים לנושא אחד, אך אין הצלע מתחלקת בגמר הפעולה הראשונה (בסלת "הוא"), אלא באמצע הפעולה השנייה (במלה "שפחתיו").

(הצרת: חלוקה זאת היא בניגוד אל בראשית ל"ג י"ז: ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית... " ל"ה י"ד: ...ויסך עליה נסך ויצק עליה טען)

1. מהי הסיבה לחלוקה הזאת, תנוגדת לכאורה את החלוקה ההגיונית?

2. השוות את פסוקנו לפסוקים הבאים, הכוללים אף הם "ויקם" כפועל ראשון:

בר' כ"ג ז': ויקח אברהם וישתחו לעם-הארץ לבני חת

בנוסח המקובל בא "אברהם" בהגיד, אך בנוסח אחד בזקף.

במדבר כ"ב י"ג: ויקם בלעם בבקר ויאמר אל-סרי בלק לכו אל-ארצכם...

אילו פסוקים מתחלקים אחרי הפעולה הראשונה ואילו מתחלקים כמו פסוקנו?

3. מהי הסיבה לצירוף הטעמים ולחלוקה הזאת קכל אחד טעם?

ב) בר' ל"ג ט': ויאמר עשו יש-לי רב אחי יחי לך / ספור-לך

ספור-לך ד"ה יש לי רבו ואיני צריך

" אחי יחי לך אשר-לך: שבהיותך אחי לא תצטרך לכבדני במנחה.

מה הניע את ספורנו לפרש בדרך זאת?